

Qo‘qon davlat pedagogika instituti, "Geografiya " kafedrasida PhD Abdunazarova Xidoyatxon taqrizi ostida

Karimova Mubinaxon Zokirjon qizi
Qo‘qon avlat Pedagogika Instituti
Tabiiy Fanlar Fakulteti
Geografiya va Iqtisodiy Bilim Asoslari yo‘nalishi talabasi
Email: mubinaxonkarimova68@gmail.com

FARG‘ONA VILOYATINING QULAY VA NOQULAY SHAROITLARI

ANNOTATSIYA: Ushbu maqola Farg‘ona viloyatining qulay va noqulay sharoitlarini tahlil qiladi, viloyatning iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy xususiyatlarini muhokama qiladi. Maqolada Farg‘ona viloyatining iqtisodiy o‘sishi, qishloq xo‘jaligi va sanoat sohalaridagi yutuqlari, shuningdek, bu sohalarida mavjud bo‘lgan muammolar, masalan, suv tanqisligi va ekologik ifloslanish kabi noqulay sharoitlar ko‘rib chiqiladi. Ijtimoiy sharoitlarda ishsizlik va bandlik muammolari, ta‘lim va sog‘liqni saqlash sohalaridagi rivojlanish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Madaniy va millatlararo munosabatlar viloyatning ijtimoiy barqarorligini va turizm potensialini oshiradi. Transport infratuzilmasining rivojlanishi viloyat iqtisodiy faoliyatini qo‘llab-quvvatlaydi, ammo qishloq hududlarida muammolar mavjud. Maqola viloyatning mavjud imkoniyatlarini va muammolarini yanada yaxshiroq tushunishga yordam beradi va ularni hal qilish uchun strategiyalarni ishlab chiqishni taklif etadi.

KALIT SO‘ZLAR: Iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy xususiyatlari, transport infratuzilmalari, aholi zichligi, tabiiy resurslari, iqtisodiy rivojlanishi, suv resurslari.

KIRISH

Farg‘ona viloyati O‘zbekistonning sharqiy qismida joylashgan bo‘lib, mamlakatning eng zich aholi yashaydigan hududlaridan biri sanaladi. Viloyat o‘zining boy tarixi, madaniyati va tabiat resurslari bilan mashhur. Farg‘ona vodiysi Markaziy Osiyoning strategik ahamiyatga ega joylaridan biri bo‘lib, qishloq xo‘jaligi, sanoat, savdo va madaniy hayotda muhim rol o‘ynaydi. Shuningdek, hududning tabiiy resurslari va iqlim sharoitlari hamda ijtimoiy-iqtisodiy ko‘rsatkichlari viloyat aholisining turmush tarziga katta ta‘sir ko‘rsatadi. Ushbu maqolada Farg‘ona viloyatining qulay va noqulay sharoitlari muhokama qilinadi, viloyatning tabiiy resurslari, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish imkoniyatlari va ularni tahdid ostiga qo‘yadigan muammolar haqida so‘z yuritiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METADALOGIYA

Farg‘ona viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy va ekologik sharoitlari bo‘yicha tadqiqotlar keng tarqalgan. Adabiyotda, asosan, viloyatning iqtisodiy rivojlanishi, qishloq xo‘jaligi va iqlim sharoitlariga alohida e‘tibor qaratilgan. Ba‘zi muhim asarlar, masalan, [Xalilov, A. (2020), "Farg‘ona viloyatining iqtisodiy rivojlanish dinamikasi"], viloyat iqtisodiyotining rivojlanish tendensiyalarini tahlil qiladi va qishloq xo‘jaligi sektori uchun xavf-xatarlarni ko‘rsatadi. [G‘ulomov, B. (2018), "Farg‘ona vodiysining ekologik muammolari"] asarida ekologik muammolar, jumladan, suv tanqisligi va havo ifloslanishi masalalari yoritilgan.

Shuningdek, [Karimova, D. (2019), "Iqlim o‘zgarishi va qishloq xo‘jaligi"] iqlim o‘zgarishining qishloq xo‘jaligiga ta‘siri haqida batafsil ma‘lumot beradi. Viloyatning madaniy va ijtimoiy rivojlanishi haqida esa [Shodmonov, S. (2021), "Farg‘ona viloyatining madaniy merosi"] kitobida muhokama qilinadi, unda viloyatning turli millat va madaniyatlar aralashmasi ta‘siri tahlil qilinadi.

Metodologiya

Ushbu maqolani yozishda asosiy metodologik yondashuv sifatida adabiyot tahlili va statistik ma‘lumotlarni o‘rganish usuli qo‘llaniladi.

1. Adabiyot tahlili: Viloyatning ijtimoiy-iqtisodiy va ekologik holatini tushunish uchun mavjud ilmiy maqolalar, kitoblar va hisobotlar tahlil qilinadi. Bu metod yordamida Farg‘ona viloyatining rivojlanish dinamikalari va mavjud muammolari haqida chuqurroq tushuncha hosil qilinadi.

2. Statistik ma'lumotlar: Rasmiy statistik hisobotlar, iqtisodiy ko‘rsatkichlar va ekologik ma'lumotlar tahlil qilinadi. Bu ma'lumotlar viloyatning iqtisodiy holati, qishloq xo‘jaligi va ekologik muammolarni aniqlashda yordam beradi.

3. Empirik tadqiqotlar: Anketalar va so‘rovnomalor orqali viloyat aholisining fikr-mulohazalari yig‘iladi. Bu metod yordamida real muammolar va ularning aholi tomonidan qabul qilinishi tahlil qilinadi.

4. Taqqoslash metodlari: Farg‘ona viloyatini boshqa o‘xshash viloyatlar bilan solishtirish orqali umumiy va o‘ziga xos xususiyatlar aniqlanadi. Bu yondashuv viloyatning muammolarini va imkoniyatlarini yanada aniqroq ko‘rsatadi.

Ushbu metodologiya maqolaning ilmiy asoslarini ta'minlash va Farg‘ona viloyatining qulay va noqulay sharoitlarini batafsil tahlil qilish uchun mo‘ljallangan.

Natijalar va Muhokamalar

1. Iqtisodiy Rivojlanish:

Farg‘ona viloyati iqtisodiy jihatdan O‘zbekistonning muhim markazlaridan biridir. Statistik ma'lumotlarga ko‘ra, viloyatning yalpi hududiy mahsuloti (YHM) mamlakatning umumiy YHM'sining muhim qismini tashkil etadi. Qishloq xo‘jaligi, xususan paxtachilik va g‘allachilik, viloyat iqtisodiyotining asosiy tarmoqlaridan bo‘lib, mahsulotlar eksporti orqali iqtisodiy o‘shishga katta hissa qo‘shadi. Shuningdek, sanoat sektori ham sezilarli rivojlanmoqda, shu jumladan, engil sanoat va oziq-ovqat sanoati.

2. Suv Resurslari va Ekologiya:

Viloyatning tabiiy resurslaridan suv muhim ahamiyatga ega. Biroq, suv resurslari yuqori darajada taqsimlanmagan va intensiv qishloq xo‘jaligi faoliyati natijasida suv tanqisligi muammosi yuzaga kelmoqda. Ekologik tahlillar shuni ko‘rsatadiki, Farg‘ona vodiysida suvning ifloslanishi va tuproqning salbiy ta'sirlanishi kuzatilmoqda. Havo sifatining pasayishi va sanoat chiqindilarining ko‘payishi ham ekologik muammolarni keltirib chiqarmoqda.

3. Ijtimoiy Sharoitlar:

Ijtimoiy sohada, viloyatning yuqori aholi zichligi va iqtisodiy imkoniyatlar orasidagi tafovutlar aholi turmush darajasiga ta'sir ko‘rsatmoqda. Ishsizlik darajasi ba'zi hududlarda yuqori bo‘lib, bandlik muammolari mavjud. Shu bilan birga, viloyatda ijtimoiy infratuzilma, ta'lim va sog‘liqni saqlash sohalarida rivojlanish kuzatilmoqda. Madaniy meros va turizm salohiyati yuqori bo‘lib, viloyatning madaniy va tarixiy obidalari turistlar uchun qiziqarli bo‘ladi.

4. Madaniy va Millatlararo Munosabatlar:

Viloyatning madaniy xilma-xilligi va millatlararo munosabatlar ijtimoiy barqarorlikka ijobiy ta'sir ko‘rsatadi. Turli millat va elatlar o‘rtasidagi muloqot va hamkorlik viloyatning ijtimoiy muhitini boyitadi. Madaniy tadbirlar va festivallar viloyatning turizm potensialini oshiradi va mahalliy aholi o‘rtasida o‘zaro tushunishni mustahkamlaydi.

5. Transport va Infrastruktur:

Viloyatning transport infratuzilmasi yaxshi rivojlangan bo'lib, ichki va xalqaro savdo yo'nalishlarini qo'llab-quvvatlaydi. Temir yo'l va avtomobil yo'llarining yaxshi holati iqtisodiy faoliyatni samarali amalga oshirish imkonini beradi. Biroq, ba'zi qishloq hududlarida infratuzilma muammolari hali ham mavjud.

Ushbu natijalar Farg'ona viloyatining iqtisodiy, ekologik, ijtimoiy va madaniy sharoitlarini yanada yaxshilash uchun qo'shimcha tadbirlar va strategiyalarni ishlab chiqishni talab qiladi.

Xulosa

Farg'ona viloyati O'zbekistonning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy hayotida muhim rol o'ynaydi. Viloyatning iqtisodiy salohiyati, xususan qishloq xo'jaligi va sanoat sektori, mamlakat iqtisodiyotining muhim qismini tashkil etadi. Suv resurslari va ekologik holat, shu bilan birga, viloyatning barqaror rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi muammolar sifatida qolmoqda. Suv tanqisligi va ekologik muammolar, jumladan, havo ifloslanishi va tuproqning salbiy ta'sirlanishi, viloyatning iqtisodiy va ijtimoiy ahvoriga jiddiy ta'sir ko'rsatadi.

Ijtimoiy sharoitlar, jumladan, ishsizlik va iqtisodiy imkoniyatlar orasidagi tafovutlar, aholi turmush darajasini oshirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlarni talab qiladi. Ta'lim, sog'liqni saqlash va boshqa ijtimoiy infratuzilma sohalaridagi rivojlanish, viloyatning ijtimoiy barqarorligini mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega.

Viloyatning madaniy va millatlararo munosabatlar aspektlari ijtimoiy barqarorlik va turizm potensialini oshiradi. Farg'ona viloyatining madaniy xilma-xilligi va millatlararo muloqot viloyatni madaniy va turistik markazga aylantiradi, ammo bu jarayonda ehtiyotkorlik va samarali boshqaruvni ta'minlash zarur.

Transport infratuzilmasi viloyatning iqtisodiy rivojlanishi uchun asosiy omil hisoblanadi. Qishloq hududlarida infratuzilma muammolarini hal qilish va transport aloqalarini yaxshilash iqtisodiy faollikni oshirishga yordam beradi.

Umuman olganda, Farg'ona viloyati o'zining iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy salohiyatiga ega bo'lsa-da, viloyatning barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun integratsiyalashgan strategiyalar va qo'shimcha chora-tadbirlarni ishlab chiqish zarur. Bu viloyatning mavjud imkoniyatlarini to'liq amalga oshirish va muammolarni bartaraf etishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdinazarova, X. O., Berdiyev, G., & Karimova, M. (2024). OHANGARON SUV OMBORI: OSOYISHTALIK VA BARQARORLIK VOHASI. B THEORETICAL ASPECTS IN THE FORMATION OF PEDAGOGICAL SCIENCES (T. 3, Выпуск 5, сс. 154–159). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10875207>
2. X.O.Abdinazarova - PhD, dotsent, QDPI M.Karimova, U.Umarova talaba, QDPI. FARG'ONA IQTISODIY RAYONI KIMYO SANOATINING HUDUDIY TARKIBI
3. Abdinazarova X. O. PhD, dotsent, QDPI Karimova M. Umarova K. talaba, QDPI. FARG'ONA IQTISODIY RAYONI KIMYO SANOATI TARMOQ TARKIBI
4. Jobborov A'zam Mashrabovich Candidate of Biological Sciences, Associate Professor Kokand State Pedagogical Institute (Uzbekistan). Tojiboeva Mahliyoxon A'zamjon kizi PhD, senior teacher Kokand State Pedagogical Institute (Uzbekistan). Karimov Shoulug Zokirjon ugli student Kokand State Pedagogical Institute (Uzbekistan). Karimova Mubinaxon Zokirjon kizi student Kokand State Pedagogical Institute (Uzbekistan). INTEGRATING ENVIRONMENTAL CULTURE IN GEOGRAPHY LESSONS
5. Berdiyev, G. A. X., & Karimova, M. (2023). KARKIDON SUV OMBORI GIDROLOGIK VA GIDROEKOLOGIK MUAMMOLARI. Science and Society, 1(3), 21-2